

Paneli za ujednačavanje sudske prakse

Pripremile: Vera Bjelogrić i Šeila Imamović-Brković, Sekretarijat VSTV-a BiH

Učešćem u radu panela za ujednačavanje sudske prakse sudovi najviše instance nastoje ujednačiti različitu sudsku praksu koja u pojedinim pitanjima postoji između državnog i entitetskog nivoa, te Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine. Ujednačavanje se provodi saradnjom odjeljenja entitetskih vrhovnih sudova, Suda Bosne i Hercegovine i Apelacionog suda Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine u najvažnijim oblastima prava. Čitav proces koordinira Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, uz podršku projekta Vijeća Evrope „Jačanje kapaciteta pravosuđa u BiH za primjenu Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda”.

Kad je u pitanju ujednačavanje prakse iz građanske oblasti, Panel je u periodu od oktobra 2015. godine do marta 2016. godine nastavio diskusiju o naknadi štete civilnim žrtvama rata, alternaciji tužbenih zahtjeva u parničnom postupku, te orijentacionim kriterijima za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete, o kojima je već bilo govora u prethodnom broju *Pravne hronike*. Po pitanju naknade štete civilnim žrtvama rata nije usvojeno zajedničko pravno shvatanje u vezi spornih pitanja zastare potraživanja i nedostatka pasivne legitimacije za naknadu štete, te će sudovi u ovim predmetima postupati u skladu s odlukama Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

S druge strane, usaglašeno je pravno shvatanje u vezi alternacije tužbenih zahtjeva u parničnom postupku. Naime, građansko upravno odjeljenje Vrhovnog suda Republike Srpske je većinom glasova prihvatilo stav ostalih učesnika panela da, u slučaju kad je postavljen primarni i eventualni tužbeni zahtjev, pravosnažnost odluke o primarnom zahtjevu nije uslov za rješavanje o eventualnom zahtjevu.

U pogledu orijentacionih kriterija Panel je usvojio zajedničke orijentire za utvrđivanje visine pravične novčane naknade za fizički bol, strah, duševnu bol zbog smrti bliskog srodnika i naknade štete zbog neopravdane osude i neosnovanog lišenja slobode (pritvaranja). Ovime je, nakon skoro dvije godine, postignuta saglasnost za četiri od ukupno sedam vidova nematerijalne štete o kojima se diskutovalo na Panelu. Po pitanju preostalih orijentira, tačnije orijentira za duševnu bol zbog smanjenja životne aktivnosti, naruženosti i teškog invaliditeta bliske osobe, ostavljena je mogućnost njihovog naknadnog usaglašavanja, obzirom na važnost ovog pitanja kako za sudove, tako i za građane BiH, ali i napore koji su sudovi do sada uložili oko postizanja ujednačenog stava. Orijetacioni kriteriji imaju za cilj da se ujednači primjena odredbe člana 200 Zakona o obligacionim odnosima i ne predstavljaju matematičku formulu koja automatizmom služi za izračunavanje pravične novčane naknade, jer sudovi u primjeni navedenog propisa uvijek imaju na umu sve okolnosti konkretnog slučaja.

U skladu s postignutim dogovorom, Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine i Apelacioni sud Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine će prilagoditi svoje orijentacione kriterije i iste objaviti kako bi se s njima upoznali nižestepeni sudovi i šira javnost. Vrhovni sud Republike Srpske i Sud Bosne i Hercegovine za sada neće usvajati orijentacione kriterije u pisanoj formi, već će se usaglašeni kriteriji odraziti u sudskoj praksi, odnosno kroz odluke ovih sudova.

Pored navedenog, Panel iz građanske oblasti je otpočeo raspravu o novoj temi „Valutna klauzula kod ugovora o kreditu”. Tema je stavljena na dnevni red kao pitanje koje već duže vrijeme opterećuje građane u Bosni i Hercegovini i čitavoj regiji, bez obzira na činjenicu što sudovi najviše instance u Bosni i Hercegovini još uvijek nemaju sudsku praksu po ovom pitanju. Članovi Panela su tako raspravljali o promjenjivoj kamatnoj stopi, načelu jednake vrijednosti uzajamnih davanja, povećanju

glavnog duga po osnovu kursnih razlika, i slično, s ciljem razmjene informacija o dostupnoj sudskoj praksi i stavovima pravne teorije. Zaključeno je da će se ovo pitanje ponovo aktuelizovati kada se predmeti s nižestepenih sudova upute sudovima najviše instance u postupku po reviziji.

Što se tiče Panela za ujednačavanje sudske prakse iz krivične oblasti, nanovo su razmatrana pitanja usklađenosti zakonskih rješenja o uslovima određivanja posebnih istražnih radnji s međunarodnim standardima, pitanje procesnog značaja iskaza svjedoka koji je prethodno, kao saoptuženi, zaključio sporazum o priznanju krivice za isto krivično djelo i institut zamjene kazne zatvora novčanom kaznom. Nadalje, Panel je razmatrao i potrebu za cjelokupnom revizijom krivičnih zakona u BiH, analizu člana 268 Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine s aspekta praktične primjene, odnosno pitanje kažnjavanja za odbijanje svjedočenja, kao i krivično djelo otkrivanja identiteta zaštićenog svjedoka.

U vezi s navedenim, Panel je krajem februara 2016. godine uputio inicijativu predlagaču zakona na svim nivoima vlasti u BiH da se zamjena kazne zatvora novčanom kaznom propiše tako da se svaki dan izrečene kazne zatvora izjednačava s 100,00 KM novčane kazne. U obrazloženju inicijative Panel je, između ostalog, ukazao na slabosti postojećeg zakonskog rješenja po kojem se kazna zatvora može mijenjati novčanom kaznom i tako da se dan izrečene kazne zatvora izjednači s jednim dnevnim iznosom novčane kazne. Naime, zbog načina na koji se utvrđuje visina dnevnog iznosa novčane kazne, primjena ovakve zamjene kazne zatvora novčanom kaznom u određenim slučajevima dovodi do preniskih iznosa novčane kazne koji su u potpunoj nesrazmjerni s kaznom zatvora koja se zamjenjuje, zbog čega se ne može očekivati da će se njome ostvariti svrha kažnjavanja.

Panel je također postigao saglasnost da se relevantnim tijelima uputi inicijativa za cjelokupnu reviziju krivičnih zakona, zbog neusklađenosti pojedinih odredbi i neadekvatnosti određenih rješenja. Izrada obrazloženja za navedenu inicijativu je u toku. Nadalje, po pitanju podnošenja inicijative za izmjenu zakona o krivičnom postupku na svim nivoima u vezi posebnih istražnih radnji, sudovi su saglasni da je potrebno izvršiti dodatne analize u pogledu definisanja krivičnih djela za koje bi se ove radnje mogle odrediti.

U odnosu na ostale teme, Panel je došao do zaključka da u ovom momentu o njima nema zajedničkog stava, te da ih je potrebno ponovo razmotriti nakon što se obave dodatne konsultacije na sjednicama krivičnih odjeljenja ili nakon proteka određenog vremena, odnosno kada se o određenom pitanju pojavi nova sudska praksa.

Panel iz upravne oblasti vodio je raspravu o različitim odredbama koje regulišu vođenje upravnog spora, s ciljem da se definišu moguća jedinstvena rješenja za izmjene i dopune zakona o upravnom sporu, a što bi u konačnici doprinijelo ujednačenom postupanju sudova u Bosni i Hercegovini. Nakon višemjesečnih konsultacija, usaglašeni su prijedlozi za izmjene i dopune entitetskih zakona o upravnim sporovima koji su nadležnim ministarstvima pravde dostavljeni u skladu s članom 15 stav 4 Pravila o radu panela za ujednačavanje sudske prakse.

Inicijativa je definisana u skladu s analizom dosadašnjeg rada okružnih i kantonalnih sudova u vođenju upravnog spora i iskustvima vrhovnih sudova, a odnosi se, između ostalog, na izmjene odredbi koje propisuju funkcionalnu nadležnost suda u upravnom sporu, održavanje javne rasprave, obezbjeđivanje dvostepenosti u postupku po pravnim lijekovima, itd.

Svi dosadašnji rezultati panela i iskustva u ujednačavanju sudske prakse kroz ovo stručno tijelo predstavice se na konferencijama, lokalnog i regionalnog karaktera, čije se održavanje planira za juni 2016. godine.